כמי שנגח שור חמור וגמל ונעשה מועד לכל אמר רב פפא אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא [א]אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו הוה הדר ביה איבעיא להו כי הוה הדר ביה ממקרע כסותי הוא דהוה הדר ביה דדמיא להא או דלמא מכולהו הוה הדר תיקו: וטומטום ואנדרוגינוס כו': תנו רבנן [ב]זכור להוציא את הנשים זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס כל זכורך לרבות את הקטנים אמר מר זכור להוציא את הנשים [ג]הא למה לי קרא מכדי מצות עשה שהזמן גרמא הוא [ד]וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אצטריך סלקא דעתך אמינא נילף ראייה ראייה מהקהל [ה]מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות קמ"ל אמר מר זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס בשלמא אנדרוגינוס אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ואית ליה צד זכרות ליחייב קמ"ל דבריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא הוא מי אצטריך [ו]קרא למעוטי ספיקא אמר אביי כשביציו מבחוץ אמר מר כל זכורך לרבות את הקטנים והתנן חוץ מחרש שוטה וקטן אמר אביי לא קשיא [ז]כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך קטן שהגיע לחינוך [ח]דרבנן היא אין ה"נ וקרא אסמכתא בעלמא ואלא קרא למאי אתא לכדאחרים [ט](דתנן) [י]אחרים אומרים [כ]המקמץ והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן הראייה משום שנאמר [1]כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך: נשים ועבדים שאינן משוחררים וכו': בשלמא נשים כדאמרן אלא עבדים מנלן אמר רב הונא אמר קרא [1]אל פני האדון ה' מי שאין לו אלא אדון אחד יצא זה שיש לו אדון אחר הא למה לי קרא מכדי [ל]כל [מ]מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה [נ]דגמר לה לה מאשה אמר רבינא [ס]לא נצרכה אלא [ע]למי שחציו עבד וחציו בן חורין דיקא נמי דקתני נשים ועבדים שאינן משוחררין מאי שאינן משוחררין אילימא שאינן משוחררין כלל ליתני עבדים סתמא אלא לאו שאינן משוחררין לגמרי ומאי נינהו מי שחציו עבד וחציו בן חורין ש"מ: והחיגר והסומא וחולה והזקן: תנו רבנן [2]רגלים [פ]פרט לבעלי קבין דבר אחר רגלים [צ]פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן ולשאינו יכול לעלות ברגליו ושאינו יכול לעלות ברגליו לאתויי מאי אמר רבא לאתויי

מפנקי

כמו שנגח שור חמור וגמל. דבבא קמא (דף לז.) דנעשה מועד לכל ולא אמרינן עד שיהא מועד בשלשה בכל מין ומין דהואיל והועד בשלשה נגיחותיו בשלשה מינין אין זה מקפיד על מין אחר[ו] אף כאן לא כמו שלשה דברים לידו בבת אחת אלא כולן משום שטות: **אי שמיעא ליה.** הא דתניא דמשמע בדבר אחד מחזיקין אותו בשוטה הוה הדר ביה: **זכור.** אם נאמר זכור אין לך להוציא אלא את הנשים עכשיו שנאמר זכורך[ח] בא להוציא אף טומטום ואנדרוגינוס עם הנשים: **נשים פטורות.** בפ"ק דקדושין (דף לד:) ילפינן לה: **מהקהל.** דהוי נמי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות: **אטו קרא למעוטי ספיקא.** בתמיה למה לי קרא מהיכא תיתי לן לחיוביה: **כשביציו מבחוץ.** אלא שהגיד טמון דהא ודאי זכר הוא הלכך איצטריך קרא למעוטי: **המקמץ.** מפרש במסכת כתובות (דף עז.) המקמץ בידו נוטל כלבים. ואומר אני כי לתקן בהן עורות שקורין קורדוו"ן שמעבדין אותן בצואת כלבים[ט]: **והמצרף נחשת.** שמצרפו במקום שחופרין אותו מן הקרקע כדמפרש במסכת כתובות (שם). וכל אלו ריחן רע ואין יכולין לעלות עם חביריהם: **כדאמרן.** זכור להוציא את הנשים: **לה לה מאשה.** כתיב הכא וכתב לה (דברים כד) וכתיב התם או חפשה לא נתן לה (ויקרא יט): **לא נצרכה כו'.** מיהו למשנה אחרונה הואיל ובידינו לכוף את רבו חייב דאין לו אלא אדון אחד: **דבר אחר כו'.** פרט לבעלי קבין מפעמים[ס] נפקא כדאמרינן לעיל[ע] הלכך רגלים למעוטי מי שצריך משענת אחרת לבד מרגליו:

מפנקי

או דלמא מכולהו. מי אמרינן דכיון (א) דמקרע דדמי להאי הדר ביה גם לאידך דחשיב כהדי מקרע הדר ביה או דלמא מהאי לחודיה: **זכורך** להוציא טומטום ואנדרוגינוס. בירושלמי בעי מה אמר רבי יהודה באנדרוגינוס דשמעינן ליה [ב]דמתיר דמהלין עליו שבת נשמעינה מן הדא רבי יוחנן בן דהבאי בשם רבי יהודה אומר אף הסומא[ג] ולית בר נש אמר אף אלא דהוה מודה על קדמייתא כו' ומוקי טעמא דהתם גבי שבת[ק] דריש זכר מה תלמוד לומר ערל אפילו מקצת ערל והכא כל זכורך פרט לטומטום ואנדרוגינוס: **אלא** טומטום ספיקא הוא. ואע"ג דאנדרוגינוס נמי ספיקא הוא [אפ"ה מחייבי] מטעם מקצת זכורך כדאמר הש"ס [ר]אלא טומטום הואיל ונשים פטורות והאי אימא אשה הוה ממילא הוה פטרינן ליה כי היכי דלא לייתי חולין לעזרה וא"ת בנדה פרק המפלת (דף כח: ושם) מפקינן מזכר [עד נקבה תשלחו] (במדבר ה) [זכר] ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ולא פריך מידי אומר הר"י דהתם איכא תרי קראי ומפיק ליה מייתורא דקרא אבל הכא ליכא אלא חד קרא הלכך יש לאוקומא באנדרוגינוס מטעם דקאמר והכי פריך ליה בבכורות בפ' על אלו מומין (דף מא: ושם) בגמרא (ב) דרבי ישמעאל אין לך מום גדול מזה אנדרוגינוס ספיקא הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא וכן בפרק דם שחיטה (כריתות כא.) גבי כוי וכריש פרק בתרא דיומא (דף עד.) דבכל הני ליכא רק חדא קרא והכי יתכן ההיא דשילהי הערל (יבמות דף פא.) קאמר רבי שמעון אנדרוגינוס זכר מאכיל בתרומה ואלו בפרק על אלו מומין (בכורות דף מג.) אמר רבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון הרי הוא אומר הזכר להוציא טומטום ואנדרוגינוס אלא ודאי התם קרא יתירא הזכר(ג) ובפרק קמא דב"מ (דף ז.) העשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק ולא פריך אצטריך קרא למעוטי ספק דכולא קרא יתירא להכי ובשילהי פ"ק דחולין (דף כב: ושם) גבי תחלת הליהוב שבזה ושבזה פסול פריך ליה אצטריך קרא למעוטי ספיקא מתורים ובני יונה ממה נפשך או קטן או גדול הוי וכשר לאחד מינייהו וקמי שמיא גליא היא ולא למעוטי רק אחד וליתכשר גבי אידך בשם רבי יצחק בן ברוך [ש]צ"ע ויש להקשות לייתי על תנאי ואם הוא אשה ליהוי נדבה ואפילו למ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט ליקרבו למחר דשפיר (ד) עדיף אפילו למאן דאמר תשלומין דראשון כדפי' לעיל (דף ג.) וי"ל דמבטל ליה מסמיכה ואע"ג דסמיכה לא מיעכבא כדאיתא ביומא (דף ה.) מכל מקום לכתחילה אין לנו לתקן קרבן כדי לבטלו מסמיכה דהכי קאמר הש"ס פרק האשה בפסחים (דף פט.) גבי ה' שנתערבו פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן ולא דמי לערל וטמא משלחין קרבנותיהן וגם לקמן ממעטינן ליה משום דכל שישנו בביאה ישנו בהבאה ולא משום סמיכה דהתם גברא בר חיובא ואריא הוא דרביעא עליה שאינו יכול לסמוך אבל האי לאו בר חיובא הוי דאימא איתתא הוא אבל הא ק"ל דתיפשוט מהכא דסמיכה בכל כחו בעינן דאי באקפויי ידיו לייתי וליתני ולסמוך דהכי פריך לקמן פרק שני (דף טז:) ואיכא למימר דבכל ענין ממעט ליה קרא:

לא נצרכה אלא לחציו עבד וחציו בן חורין. ולא תימא דקאי עליה ג"ש דלה לה מאשה וקשה דעליה כתיב או חופשה לא ניתן לה (ה) ומוקי לה רבי עקיבא בהשולח (גיטין דף מג: [ת]ושם) ובכריתות (דף יא.) בחציה שפחה וחציה בת חורין וי"ל מכל מקום אלד עבדות כתיב כדמוכח קרא או חופשה לא ניתן לה אך קשה הכא משמע בחציו עבד לפי משנה אחרונה חייב דלפי משנה ראשונה קיימא הכא כדאיתא לעיל ריש השולח (דף מב:) [א]מיבעי ליה מי שחציו עבד אם יש לו קנס או לא שלשים שקלים יתן לאדניו אמר רחמנא והאי אדון הוא ולפי משנה אחרונה קאי דקאמר התם מאי לאו לפי משנה אחרונה ואילו הכא פשיטא לן דאין לו אלא אדון אחד ויש לדחות דעד כאן לא מחייבי ליה הכא אלא משום דעומד לכוף את רבו כמאן דשיחרר דמי אבל התם כיון דמית אגלאי מילתא דלא הוה עומד לשחרור והתם בכריתות (דף יא.) מתרץ הר"י בענין אחר:

כי

מסורת הש"ס

א) [תוספ' תרומו' פ"א], ב) [קדושין לד:], ג) [ברכות כ: ערובין כז. קדושין כט.], ד) [בכורות מא:] חולין כב:, ה) [סוכה כח:], ו) [נ"ל דתניא], ז) לקמן ו:, ח) [נזיר סא. כריתות ז:], ט) [קדושין כג. גיטין לט: מא:], י) [לעיל ג. ערכין ב:], כ) לעיל ג. יבמות קג. ערכין יט:, ל) בפ"ק: אחד, מ) [שמות כג], נ) [ועי' ברכות כה. ובתוס' שם ד"ה כותן ובתוס' כתובות עז. ד"ה המקמץ כו' וצ"ע], ס) [שמות כג], ע) [דף ג.], פ) [שבת קלד:], צ) [פטור מן הראיה], ק) [שבת קלו:], ר) [א"נ כצ"ל מהרש"א], ש) [נ"ל כ"ע], ת) [ע"ש דלא טכר ר' עקיבא], א) [ע"ש דמיבעי ליה במעוכב גט שחרור ופשיט הש"ס מאי עבד ודע דתוס' ערכין ב: ד"ה במשנה ראשונה וכו' העתיקו על נכון].

◆

תורה אור השלם

1. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן יְיָ: שמות כג יז
2. שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה: שמות כג יד

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה או דלמא וכו' דכיון דממקרע: (ב) ד"ה אלא וכו' בגמרא אדרבי ישמעאל דאמר אין לך וכו' הני ליכא רק חדא קרא וכו' דקאמר רבי שמעון: (ג) בא"ד קרא יתירא הזכר קדריש ובפרק קמא דב"מ וכו' שבזה ושבזה פסול פריך ליה שפיר איצטריך קרא למעוטי ספיקא שאם הביא מתורים ובני יונה נפיק ממה נפשך וכו' גליא היא ולא אתא למעוטי: (ד) בא"ד ליקרבו למחר דשפיר עביד אפילו: (ה) ד"ה לא נצרכה וכו' דמוקי לה רבי עקיבא וכו' אלא משום דכיון דשיחרר נסוף:

◆

גליון הש"ס

גמ' הא למה לי קרא. עיין שיטה מקובצת לפ"ב דב"מ ד"ה מלא פירות בשם הרמב"ן:

◆

לעזי רש"י

קורדווי"ן [קורדוא"ן].
עור רך המיוצר בקורדובה שבספרד.

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהלכות חגיגה הלכה א]:
טז ב מיי' פ"ב מהל' ע"ז הלכה ג:
יז ג מיי' שם ופ"ג מהל' חגיגה הל' ב:
יח ד מיי' פ"ב מהלכות חגיגה הלכה ג:
יט ה מיי' שם הל' ב:
ו מיי' שם הלכה א [טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף יח]:
כ ז ח מיי' שם הלכה א:

◆

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן גרמא. שהזמן גורם לה שתבוא (קדושין כט.). **מי אצטריך קרא למעוטי ספיקא.** מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא (חולין כב:) הא ליכא ספק קמי שמיא (בכורות מא:). **פרט לבעלי קבין.** מי שנחתך רגלו בפרק לאמון שמון לשוקו ותוקע קב מקבל כמיתן וטמן שוקו לתוכו וקורין אשקנצ"ת, שפטור מן הראיה, דאין לו רגל (ערכין יט: וכעי"ז לעיל ג.).

◆

רבינו חננאל

לבוא והניחם כדי לסמוך עניים בשביעית. שוטה פטור מן הראייה: ת"ר איזהו שוטה זה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו רב הונא אמר עד דעבדינהו כולהו ר' יוחנן אמר ואפילו אחד מהן והוא דעבדינהו דרך שטות וקיי"ל כר' יוחנן דתניא איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו. טומטום ואנדרוגינוס פטורין: ת"ר זכור להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס כל לרבות הקטנים אתינן לאוקימה בקטן שהגיע לחינוך ונדחה דקטנים שהגיעו לחינוך מדרבנן נינהו וקרא לא אתא [אלא] לכדתניא דתניא אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחושת והבורסקי פטורין מן הראייה שנא' כל זכורך כל מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן יכולין לעלות עם כל זכורך. נשים ועבדים אוקימנה מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטורין במשנה ראשונה היא שנויה סיפא במשנה ראשונה ורישא דקתני לאיתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב [כמשנה אחרונה] ומשנה לא ווה ממקומה כל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב בה דגמר לה לה כתיב בשפחה או חופשה לא ניתן לה וכתיב באשה וכתב לה ספר כריתות ונתן. ושאינו יכול לעלות